

Mittens rike - En studie i hyckleri och kognitiv dissonans

“The crisis consists precisely in the fact that the old is dying and the new cannot be born; in this interregnum a great variety of morbid symptoms appear.”

Antonio Gramsci, Prison Notebooks, Vol. 1

Cramscis citat är välbekant och möjligen en smula slitet. Men det förtar inte dess förmåga att belysa den förvirring som är så framträdande i dagens politiska debatt. I synnerhet hos elitens megafoner i den tjatrande klassen. De vars ändlösa upprepningar av det egna skråets talepunkter bidrar till förvirringen. Varje lögn som aldrig tillbakavisas, ökar efterkommande lögner exponentiellt. Och hyckleriet blir till sist normaliserat, institutionaliserat. Journalister vars arbetsbeskrivning är att förklara och förstå; i akt och mening att rensa det offentliga samtalet från meningslöst och ovidkommande sly, bidrar själva till entropin.

Som en del i mitt sjukliga intresse för offentliga lögner i allmänhet och ideologifabrikörers hyckleri i synnerhet har jag genomlidit ännu en självrättfärdig och panegyrisk pamflett till Realliberalismen ära, här kallad Mitten - En måttfull stridsskrift i polariseringens tid, författad av Per Svensson och Svante Weyler. Det är en nästan 200-sidig ledardrapa av samma uttjatade skåpmat man kan läsa alla dagar i veckan i valfri dagstidning.

Bokens dubiösa ansats är illavarslande, men profetisk. När Svensson och Weyler i inledningen förklarar syftet med boken traderar de den populära fabeln att det politiska tillståndet i Sverige är polariserat bortom kontroll. Att det enda som existerar är ytterligheterna “höger” och “vänster”. Detta påstående bygger inte på ett, eller två, utan på tre falska premisser! Den första är att vad de påstår är mitten, inte alls är det. Den ligger klart och tydligt till höger. Den andra är att den vänster de placerar på den ena sidan av extremen, väger upp motsvarande extrem, högern, i inflytande och makt. Det är ett påstående som saknar all motsvarighet i verkligheten. Den tredje lögnen är att det är Sverigedemokraterna som representerar ytterligheten till höger. I själva verket är extremismen till höger den tokhöger som representeras av den neoliberalism med starkt libertarianskt inflytande som i princip alla de svenska högerpartierna (tyvärr även så kallade arbetarpartier) sedan länge anslutit sig till. Den propageras av en kompakt enig medieindustri, en mängd olika propagandacentraler som går under det vilseledande namnet tankesmedjor, och av den förment opolitiska ekonomkåren. Med detta ansluter de till Annie Lööfs hjärnspöke om sig själv och Centerpartiet som resonabel mittpunkt mellan två lika avlägsna extremer. Och därmed enrollerar de med vajande fana till hyckleriets infama skara. Vilket inte är förvånande då de båda står upp till knäna i den svenska liberalismens skämda bakvatten.

De upprepar att vad de kallar Mitten inte är en plats på en politisk linjal mellan vänster och höger. Deras definition av Mitten är en metod, ett förhållningssätt, en filosofi. Men när de sedan ger exempel på vad de anser vara god mittenpolitik avslöjas obarmhärtigt deras politiska preferenser. Och jag tror inte att det förvånar någon om jag avslöjar att dessa preferenser sammanfaller med högerns. Vilket förstås läggs än mer tyngd åt mitt påstående att hyckleri är deras centrala arbetsmetod.

Var den politiska mitten är skiftar över tid. Dessutom definieras den olika av alla. Eftersom Liberalerna nu samarbetar med SD kan de inte längre framhålla sitt gamla parti som representant för allt som är gott i livet. I stället ägnas ett helt kapitel åt att framställa Centerpartiet som det mest ideala mittenpartiet: ansvarsfullt, måttfullt, liberalt. En uppoffrande och hederlig karl från Småland jobbar hårt, fortbildar sig och gör karriär i Bondeförbundet. En av all dessa bortglömda liberala hjältarna som byggde landet. Han visar sig också vara en av författarnas morfar! I nästa kapitel beskrivs den extrema mitten, socialdemokratin, som ansvarig för samhällets förfall. Kollektivistiska “sociala arkitekter”. De framhåller storsint att Sverige inte varit något DDR, men, men, “homogeniseringen, kulten av rationell

storskalighet.” Vilka som representerar det goda respektive det onda, är det aldrig något tvivel om. Och detta påstår de inte är politik, bara en metod.

Nej, det är den liberala medelklassen som lagt grunden till den liberala demokratin. Genom att “ifrågasätta och så småningom, och *då inte sällan i allians med arbetarrörelsen* (min kursivering), avlägsna de murar och skrankor som konstituerade bördssamhällen där alla hade sin från födelsen givna plats.” Passagen återkallar minnen när en moderat partisekreterare påstod att högern var drivande i demokratins genombrott i Sverige. De är så angelägna om att framhålla sig själva och de sina, och liberalismen – som de själva definierar den – som förnuftets och demokratins pionjärer. Att liberalismen, så som den praktiseras idag, är ivrig försvarare av bördssamhället, glömmer de bekvämt nog bort.

Kvar som partipolitiskt alternativ för författarna tronar då Centerpartiet. Sveriges utan någon som helst tvekan Sveriges mest extrema parti. Vars förre partiledare Annie Lööf, marinerad sedan tonåren i Timbros propagandasås, stolt proklamerat Margaret Thatcher som politisk förebild och den Benezdrine-knaprande sektledaren Ayn Rand som filosofisk ledstjärna. Och här blir den samtida politiska historien intressant på riktigt. På den radikala högerkanten är det trångt om utrymmet. Ekonomism, neoliberalism, monetarism, libertarianism. Glödande av idealism tror de sig alla företräda Förnuftet. Författarna anklagar SD för att vara utopiska och idealistiska med en förkärlek för Blot und Boden. Men samma idealistiska utopism och blindhet för fakta och empiri kan man anklaga både den ekonomistiska neoliberalismen för med sin världsfrånvända syn på människan som kalkylerande och optimerande varelse och den libertarianska ideologin med sin förvrängda och myopiska syn på “frihet”. Men den verkligt världsfrånvända och extrema ideologin är förstas Ayn Rands Objektivism, en ideologi vars fundament grundas på ett begrepp Rand kallade “rationell egoism”. Om mitten är Ayn Rands protofascistiska övermänniskoideal, var befinner sig då högern?

Alla partier hycklar, men Annie Lööf och hennes Centerparti har tagit den dubbla tungans strategi till nya höjder. I ett val var deras slogan Humanism, bredvid en bild på en leende Annie Lööf. I ett annat var det utbytt till Medmänsklighet, bredvid samma leende Annie Lööf. I realiteten står förstas hennes klämkäcka feminism och påstådda kamp för “mänskliga rättigheter” i skarp kontrast till den libertarianska tokhöger som hon och Centerpartiet representerar. Annie Lööfs metod har alltid varit detta kalkylerande hyckleri. Vilket kan förklara författarnas vurm för henne. Att krossa facket och införa marknadshyror med den ena handen och vifta med regnbågsflaggan med den andra. Vid närmare eftertanke är det en bra beskrivning av hela den samtida eliten. Författarnas påstående om Centerpartiets “pragmatiska inställning till politikens innehåll” är skrattretande. Inte på en enda punkt har partiet under Annie Lööf gjort några eftergifter till sin doktrinära neoliberalism, dogmatiska marknadsfundamentalism eller infantila libertarianism.

För att vara en bok som påstår sig handla om den politiska mitten är frånvaron av politik anmärkningsvärd, men igen, talande. Dess huvudsakliga budskap tycks vara upprördhet över Sverigedemokraternas närvaro i svensk politik. Men boken saknar uppriktiga försök att analysera varför SD idag är Sveriges näst största parti. Det är inte förvånande. Om deras ambition varit att förstå, hade de tvingats skärskåda sin egen ideologi och sin egen – inte obetydliga roll – i att sprida den. Det är inget nytt fenomen, inte heller specifikt svenskt. Valet av Trump, Brexit och nu senast Meloni i Italien. Listan kan mångfaldigas på de politiska brott mot elitens konventioner de själva inte förstår, inte kan förklara och nu i en alltmer förvirrad och hysterisk ton försöker skylla antingen på väljarna, Putin eller det största hotet av alla när deras personliga auktoritet eroderar, “fake news”.

Alex Hochuli, George Hoare och Philip Cunliffe beskriver detta tillstånd ingående i den mycket perceptiva boken *The End of the End of History: Politics in the Twenty-First Century*. De har också under lång tid dissekerat vår samtid i podden Bungacast vilken jag varmt rekommenderar för den som under lång tid resignerat skakat på huvudet åt den konformistiska meningslöshet som i Sverige av de närmast sörjande obegripligt nog fortfarande kallas journalistik. <https://bungacast.com/>

“Floating in the placid waters of a politics without the people and a culture without history, liberal establishments have now been thoroughly jarred by the return of politics. The fact politics reappears as anti-politics is particularly threatening, because it throws into question the status and professional interests of that section of society that has the greatest affective investment in discredited liberal institutions. The masses have disinvested themselves; business elites are ultimately interested in the bottom line, leaving political elites and middle-class professionals trying desperately to hold on to a post-political world that is slipping away.”

Table 4.1: The symptoms of Neoliberal Order Breakdown Syndrome (NOBS)

Diagnostic area	Characteristic symptoms
Inability to <i>accept</i> political change	<ul style="list-style-type: none"> • Incredulity at, or denial of, political change • Refusal to accept responsibility for creating contemporary conditions
Inability to <i>explain</i> political change	<ul style="list-style-type: none"> • Model of political causation replaced by cognitive or informational theories; e.g. social media, or Russia-based conspiracy theories. Unwillingness to attribute agency to citizens/voters
Inability to <i>respond</i> to political change	<ul style="list-style-type: none"> • Catastrophism and hysteria • Nostalgia for very recent past • Elite persecution complex, hypersensitivity to criticism • Infantilism, expressed as childishness, tweeness or desire for authority to quickly resolve problems • Hectoring, moralization • Repetition compulsion

Den självgodas åsiktsindustrin ägnar idag sina dagar att med pompösa moraliska brösttoner avleda uppmärksamheten från sitt eget ansvar. Och representanter för vinstmaximerande bolag inom medieindustrin kan upprepa vilket hot mot pressfriheten och “fria medier” Sverigedemokraterna

utgör. Den taktiken är helt enkelt alltför oemotståndlig att försumma. För den tjatrande Professional Managerial Class, både till höger som vänster, är SD ett mycket användbart slagträ. De kan nu spela rollen av både offer och hjälte när de åkallar mantrat om att nu, just nu, har hotet mot "fria medier" eller den "liberala demokratin", aldrig varit större. Att Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen, Svenska Dagbladet eller någon annan dagstidning skulle vara fria är den första lögnen. Att de är hotade den andra, och att de själva är hjältarna den tredje. För oss utanför den incestuösa mediebubblan är allmänhetens avtagande förtroende för svenska medier lika förutsägbart som Sverigedemokraternas valframgångar.

De morbida symptomen (eller fenomen som Cramsci använder i den ursprungliga italienskan) uppstår när de tektoniska plattorna i ett samhälle – de gemensamma sanningarna – plötsligt skiftar. Det börjar som en darrning på övre däck. Konsensus rämningar och tidigare förbjudna tankar formuleras. Men det gamla gardet vägrar ge upp. Att medge sina egna principers felslut är en social och psykologisk förödmjukelse få vill eller kan medge. De är alltför djupt rotade i den egna personligheten och självförståelsen. En del går på defensiven och drar sig undan. Andra gräver skyttegravar, fördubblar sina ansträngningar, och bidrar till Cramscis beskrivning av interregnum: morbida fenomen. För somliga är det slutet på en era, för andra en hoppfull början. Det är panik och eufori på samma gång. Insatserna stegras, risken likaså. I ett sådant tillstånd är det verkligt intressanta inte längre vad som sägs, utan varför det som sägs, sägs. Vad döljs bakom de flammande känslorna och de vackra orden? Hyckleri är legio när de tjatrande klasserna nu frenetiskt tvingas skriva om historien och sin egen roll i den.

Svensson och Weyler spiller mycket möda på att betrakta Bill Clintons, Tony Blairs och Mona Sahlins triangulering som en mittens triumf. De implicerar med detta att denna trianguleringen skedde mot en tänkt medelpunkt mellan vänster och höger. Det är en fundamentalt felaktig slutsats. Det var förstås en radikal förflyttning högerut. Till den neoliberalism som då var — och fortfarande är — dominerande i svensk och internationell politik. Högern (liberalismen) behövde aldrig revidera några centrala politiska ståndpunkter. Liberaler framställer sig själva som rationell medelpunkt, men det har de alltid gjort. Att prata kostar som bekant ingenting. Att kalla sig Sveriges nya arbetarparti betyder inte med nödvändighet att man också är det. Högerpartierna kunde alltså under nittioalet bekvämt luta sig tillbaka och se på när Socialdemokraterna implementerade sedan länge hävdvunna (liberala) högerståndpunkter som privatisering, avreglering och skattesänkningar. Margaret Thatcher beskrev träffande Tony Blair som hennes mest betydelsefulla eftermäle. Detta beskrivs mycket bra av Gary Gerstle i *The Rise and Fall of the Neoliberal Order*. Ett politiskt paradigmskifte (det Gerstle kallar "political order") ratificeras när det accepteras och övertas av dess (tidigare) opponenter.

Författarna vill få oss att tro att de bara är sansade och förståndiga, faktabaserade och objektiva. Men det är en djupt politisk åsikt att överlämna makt och beslutsfattande från demokratins domäner, till antingen byråkratiska institutioner eller marknadskrafter. Men för Svensson och Weyler är det aldrig ett problem. De fortsätter att demaskera sin egen politiska hemvist när de anger EU som ett mittenprojekt par excellence. Inte med ett ord nämns det demokratiska underskott som är EU-projektets förutsättning. Inte heller det faktum att EU är ett marknadsliberalt projekt. Men all politik är lokal. När politiken görs supranationell lyfts den bort från det gemensamma, från demokratin. Post-politik blir det nya normala. Politisk apati och vanmakt är dess institutionella logiska konsekvens, följt av ilska och bitterhet hos (de numera före detta) medborgarna. Demokratiska val av företrädare som är ansvariga inför väljarna anses obsolet, och ersätts av ansiktslös och oansvarig byråkrati.

Bakom denna åsikt lurar den andra av deras djupt politiska utgångspunkter: en svärmande syn på meritokrati som alla samhällspolitiska problems moder. De hänvisar maniskt till meritokrati som ett ideal. Det är de själva och deras gelikar i den övre medelklassen, med sina titlar och utbildningar, som

är bäst lämpade att styra över oss andra och fatta optimala beslut i allmänhetens intresse för samhällets bästa. För Svensson och Weyler är den självklara utgångspunkten att människor som de själva ska styra: experten, konsulten, byråkraten; ingenjören eller ekonomen som med sin abakus och sina kalkyler kan ställa saker till rätta. Byråkrater som i en anda av meritokratisk upphöjdhet kryssar de grunda vattnen mellan samhällets intressen. Målet är effektivitet och optimalitet, inte demokratisk legitimitet. Dess mål är att bevara. Det kallas ibland pragmatisk konsensus, ibland Liberalism. Svensson och Weyler kallar det Mitten. Jag kallar det hycklande piss-liberalism.

På samma sätt som Scala Naturae användes i förmodern tid, använder den samtida eliten meritokratin (tillsammans med påstått ressentiment – i Skandinavien kallad Jantelagen – för den otvättade massans illojala avundsjuka) som en ideologisk överbyggnad för att rationalisera och bevara sin status på. PMC-klasserna till höger och vänster betraktar sig själva och sin plats i hierarkin som självklara och naturligt givna. Men experterna i sina vita rockar och långa utbildningar är inte bättre skickade att bedöma andras livsval än någon annan. Läkaren har ingående kunskaper om människokroppen som vida övergår lekmannens, men utanför sin expertis vet läkaren inte nödvändigtvis mer om demokrati än någon annan. Ingenjören vet hur man bygger en bro, men inte nödvändigtvis mer om kommunala budgetar eller hur vi bör organisera samhället. Advokaten vet hur man skriver avtal mellan två stridande parter i en juridisk tvist, men har ingen fördel över någon annan när det gäller skattekvoter i ett samhälle. Ingenstans är tankemässig konformism så utbredd som inom akademien och journalistiken. Det är baksidan av meritokratin som dess förespråkare sällan nämner. Om de gjorde det skulle de tvingas konfrontera en betydligt mer dunkel frågeställning: demokratins gränser, och därmed dess inskränkning. Det är en fråga de mer än gärna undviker.

Om du bara studerar tillräckligt länge och tänker tillräckligt hårt kommer du att nå fram till den optimala åsikten, vilken av en händelse sammanfaller med författarnas. Det är den teknokratiska fantasi Realliberaler aldrig kan sluta trumpeta. Som dessutom perfekt överlappar med borgerlighetens ekonomiska intressen. Det är just denna självutnämnda elit som misslyckats så grundligt de senaste fyrtio åren att väljare en masse överger dem för nya partier som inte nödvändigtvis bättre avspeglar deras preferenser, men som åtminstone inte är nedsolkade av målmedvetet svek och obekymrat hyckleri.

Sir, Your pages overflow with predictions of disaster brought on by the Brexit/Trump axis. Leaving aside the depressing and repetitive pointlessness of this mass guesswork, its underlying assumption – that things were better when People Like Us were in charge – is at best dubious, at worst delusional. Under PLU rule, we have two failed wars and the Middle East in flames, China expansionist, Europe enfeebled, America ineffective and Russia resurgent. At home, we have banking crises, stagnant median incomes, uncontrolled borders, record indebtedness, profiteering by the “professional” classes, and general social polarisation. This is the Eden from which the rude and licentious electorates have expelled us?

Face it. We FT readers had our decades in charge and we blew it for everyone but us. Time for us to do what we've been telling the rest of them to do for years, and suck it up. Or go forth and earn the respect that regains power.

Keith Craig

London SW7, UK

Jag kommer inte exakt ihåg när den här episka insändaren publicerades i Financial Times, men den dyker fortfarande upp i mitt Twitter-flöde. Den gestaltar en nivå av självinsikt som den svenska eliten inte är i närheten av. De är förfärande nog fortfarande kvar i förnekelsefasen.

Hela bokens premisser är förledande när de intill utmattningens gräns åkallar förnuftet och pragmatismens evangelium. De är så resonabla, så pragmatiska, så förnuftiga, så liberala. Eller som de själva kallar sig, måttfulla. De är teknokratiska extremister. Hela deras världsbild implicerar frånvaron av konflikter i samhället. Materiella, politiska, ekonomiska, ideologiska och kulturella. Det är liberalismens slukhål – att aldrig erkänna fundamentala intressekonflikter i ett samhälle. Det är inte långsökt att kalla det anti-demokratiskt. Demokratin skapades som ett sätt att lösa dessa konflikter i samhället. Att tänka bort dem är att tänka bort andra människor, med andra intressen och andra åsikter.

Med denna premisser som grund bygger de sedan sin argumentation. Men det är ett retoriskt luftslott som faller samman omedelbart när de ingående premisserna ifrågasätts. De är inte ensamma i den svenska offentliga debatten, explicit eller inte, att framhålla sin "förnuftighet". I förment kontrast till de andras oförnuftighet. Liberalernas hela väsen är snusförnuftig förnumstighet. Hur borgerliga politiska företrädare kan tillåtas rapa upp neoliberal ekonomism och framställa det som allmänintresse och politiskt-ekonomiskt sunt förnuft år efter år är beviset för denna galenskap. (Snarare, det är en galenskap bara så länge man tror att medierna är självständiga entiteter.) De ser sig själva som vetenskapsmän som bara gör vad som är optimalt. Men inget logiskt argument är bättre än sina premisser. Dynga in, dynga ut som man säger om nationalekonomins ekvationer. Det ryms ingen visdom i en syllogism.

Om företrädare för politiska och ekonomiska rättigheter genom historien frågat om lov eller vädjat till den ekonomiska och politiska elitens "förnuft" och "förstånd", eller mer groteskt, till "mitten", vore vi fortfarande kvar i feodalsamhället. Alla politiska och ekonomiska landvinningar, predistributiva som redistributiva, har vunnits i strid med den för tillfället rådande makten. Ofta våldsam strid. Allt tal om konsensus, kompromiss eller "mitten", är inget annat än borgerligt önsketänkande om den egna politikens förträfflighet. Det är ett kategorimisstag att betrakta konsensus som övergripande mål i en politisk process. Politik är till sin natur konfrontatorisk. Den är trots allt en strid om materiella resurser. Denna strid kan gå till på många sätt, men aldrig utan att någon grupp tvingas ge upp något. Bara de som redan har materiella resurser kan kosta på sig att ädelmodigt påstå sig företräda den förnuftiga "mitten". Konsensus som högsta mål för politiken är en bekväm åsikt att inta för de vars intressen och preferenser konvergerar med denna konsensus. Det kostar ingenting för det egna intresset efter fyrtio år av neoliberal hegemoni. Låt oss vara ärliga, det är denna politik som deras definition av "mitten" består av.

Bokens centrala motpol är Sverigedemokraterna. Det spöke som all politik nu kretsar kring. Men för de måttfulla rättänkarna är SD mer än ett politiskt parti. De har tilldelats rollen som Golem. Ett väsen som nu fått eget liv och tagit över det politiska landskapet. Skapad av en villrådig Professional Managerial Class som med svettiga pannor och flackande blickar nu famlar efter syndabocker. Länges var strategin att förtiga dem. Det hjälpte föga. Den enda taktik PMC-klasserna har kvar när deras politik nått vägs ände är skrämeltaktiken. Att demonisera sina politiska kontrahenter med målet att göra dem så negativt avvikande att det avskräcker från varje form av association.

Denna taktik fyller två funktioner. Dels att avleda uppmärksamheten från det egna ansvaret, att radera sin egen historia. För PMC-vänstern är målet att avleda uppmärksamheten från sveket över att ha övergett socialdemokratins (numera S-DINO) själva raison d'être, progressiv ekonomisk politik. Det andra skälet är förstås att om man skruvar upp kulturkriget till elva med SD som ställföreträdande

Satan, kan man som motståndare till denna nutida Belsebub fortfarande framstå som radikal och progressiv. Med bonusen att den egna ekonomiska statusen som medelklass/övre medelklass inte hotas. För PMC-högern är målet att avleda uppmärksamhet från det egna ansvaret för den neoliberala marknadsfundamentalism som inte längre går att så entusiastiskt missionera. Och precis som för den före detta vänstern kan de nu dessutom distansera sig från sin tidigare hållning och samtidigt erhålla moraliska poäng genom att "ställa sig på rätt sida av historien". Även de behöver inte med denna taktik ge upp några ekonomiska fördelar. Den neoliberala ekonomiska politiken är intakt. Det är trots allt den som är det viktiga. Och när man dessutom pompöst kan varna för "hoten mot demokratin" slipper man de besvärliga frågorna om ojämlikhet och exploatering. Det ligger alltså i bådas intresse att överdriva hotet från "populismen" eller "nationalismen". De tycks ha nått retoriskt samförstånd med frasen "högerpopulism med rötter i nynazism". Ingen demonisering är komplett utan den obligatoriska referensen till Hitler och nazismen.

Jag hyser inget tvivel om att det finns företrädare hos SD vars åsikter är odemokratiska och på alla sätt motbjudande. Jag hyser ännu mindre tvivel om att det inte är just dessa åsikter som förklarar att deras väljarantal vuxit fyra val i rad och nu är riksdagens andra största parti. Och något jag kategoriskt avfärdar är att de fascistoida åsikter etablissemangen så gärna klistrar på partiet, omfamnas av den överväldigande majoriteten av deras väljare. Sveriges befolkning har varken blivit mer rasistiskt eller fascistiskt idag än den var igår. Det är helt enkelt fria, men mycket medvetna, fantasier. Lögner med andra ord. Om de befintliga politiska partierna inte förmår kanalisera väljarkårens preferenser är det inte alls konstigt om det uppstår nya partier som gör det. Om man anser att all makt utgår från folket måste det tolkas som en positiv utveckling. Det omvända gäller förstås i lika hög grad. Det är att gravt underbetyg för de etablerade partierna när detta händer. För hela det politiska etablissemangen, i vilket media är en central del.

Att SD vuxit till sin nuvarande storlek är till stor del detta etablissemangs ansvar. Hela den kulturella, mediala och politiska eliten har högljutt och mangrant försäkrat populäsen hur förskräckliga och farliga SD är. Om de kommer ens i närheten av några politiska taburetter är vi bara veckor från en brinnande riksdag och den "liberala" demokratis omedelbara död. Men historiska jämförelser med trettioalet att ett fascistiskt maktövertagande står för dörren är grava och ansvarlösa överdrifter. Efter ett världskrig, hyperinflation, massarbetslöshet och ekonomisk depression; nationer, kontinenter, generationer av män tränade i krig, traumatiserade i skyttegravarna. Gatorna fyllda av beväpnade politiska ligor med lika stort våldskapital som den reguljära polisen. Att denna historiska situation skulle likna dagens och få historien att upprepa sig är banal presentism. Men den frammanas varje dag av en enig och upphetsad samhällselit. Lögnen tjänar lögnaren, tills den dag vargen verkligen dyker upp.

Hela boken är en serie av anekdotiska och trivsamma historiska återblickar som jag förmodar är ämnade att underbygga deras argument. Långsökta exempel och lättsmälta idéer snubblar över varandra på boksidorna. Men de fungerar mest som utfyllnad och har sällan någon direkt bäring på det boken handlar om: att mellan Sverigedemokraternas "högerpopulism" och den "liberala demokratin" står medelklassen ensam med sin måttfulla och "liberala" ryggrad. I stället plockar de russin ur den historiska kakan för att passa deras politiska narrativ. Och i deras version av historien är allt som är bra liberalt, och allt som inte är bra, inte liberalt. Det är vattentät logik. Det är Liberal logik.

Som alla goda panglossianska Realliberaler är de inte bara förnuftiga och pragmatiska, de har också Upplysningen på sin sida. Uppfyllda av den självrättfärdighet som vanligen förknippas med mullor och prelater, är inga truismer för banala att användas. De skriver pompöst att "tyranniet är frihetens antites", och fortsätter i samma högstämde ton, "Där lagen tar slut tar tyranniet vid, sammanfattade

upplysningsfilosofen John Locke.” Äganderättsfilosofen John Locke är alla liberalers favorit. Det är viktigt att välja rätt auktoritet. Vem kan argumentera mot Upplysningen? Med Locke har man både Upplysningen och den liberala grundsatsen om negativ frihet som det högsta goda på sin sida. Och det är ytterligare ett exempel på hur selektiv deras historiska anekdoter är.

Men det räcker inte med kommunism och nazism att ställa bredvid den pragmatiska “mitten”. De åberopar skrattretande nog apokalyptiska visioner om satans återkomst. Inga jämförelser tycks vara för grova i kampen mot SD:s tyranniska strävan. Det spelar ingen roll hur långsökta eller krystade de är. När man har historien på sin sida är allt tillåtet. När först kungligt envälde framställs i positiv dager “en god kung skulle besitta dygder och handla i enlighet med dem”, och sedan Islamiska staten används som motexempel till “mitten” blir det svårt att veta om jag ska skratta eller gråta. Den auktoritära moralismen delar liberalerna med identitetsvänstern.

Men vad är inte “mitten” vid sidan av Hitler och Stalin? De letar efter förklaringar där inga finns och undviker därmed att undersöka tider, platser eller ideologier där de skulle kunna finnas. Om de gjorde det behöver de inte leta länge. De ligger i fullt dagsljus, till allas beskådan, framför deras egna fötter. Det är i den samtida politiska myllan man måste leta om man vill förstå dagens situation. Det är helt enkelt dags för elitens tyckare att släppa sargen och plocka fram spegeln. Vilken ideologi har dominerat den ideologiska sfären likväl som den praktiska politiken de senaste tio valcyklerna? Det är ingen stor hemlighet. Det är olika nyanser av den egna liberalismen, i de flesta fall dessutom extrema varianter av densamma. Akademisk neoliberalism med namn som Hayek, Mises och Friedman tillsammans med extrema varianter som libertarianism, Ayn Rand och förstås vår egen Annie Lööf.

Det närmaste vår egen tid författarna vågar använda är 70-talets vänstervåg. Men då som avskräckande parallell till Sverigedemokraterna. “Visionära drömmar om något större, något en gång för alla avgörande, en slutseger, har genom tiderna entusiastiserat och aktiverat rörelser på båda sidor om mitten. Vänstervågen på 70-talet är ett exempel.” De fortsätter: “Idag är det i stället den nationalistiska högerpopulismen som är den stora odlingsbädden för drömmar om ett samhälle byggt på konfliktfri gemenskap.” Så trollar man bort fyrtio år av neoliberal praktik, med idealistiska drömmar om en konfliktfri gemenskap, men baserad på ekonomism och marknadsfundamentalism, stratifierade samhällen och maktkoncentration. Hela den realpolitiska som åsiktsmässiga radikala förskjutning högerut som skett sedan 80-talet fram till idag, tycks aldrig ha hänt. Den enorma politiska förflyttning har i deras historieskrivning aldrig ägt rum. En liknande historierevisionism får vi gå till trettioalets Sovjetunionen för att hitta. Är författarna verkligen så ignoranta? Självklart inte. Det är högst medvetet. Denna strategi av lättsinnigt hyckleri och hårdnackad vägran att rannsaka sig själv och sin egen ideologi gör boken lika meningslös som överflödig. Hur många liberala historieförfalskningar behöver världen? När blir det nog? Ingen liberal förtjänar att behandlas som uppriktig och trovärdig innan hon gör upp med sin inblandning och entusiastiska deltagande i den neoliberala revolutionen.

En av den engelskspråkiga världens mest respekterade liberala röster är Martin Wolf. Som kolumnist på Financial Times kan han knappast anklagas för överdrivet radikala åsikter, men han uttrycker en insikt om dagens samhällstillstånd som är ljusår från författarna till den här boken. Till skillnad från våra inhemska liberaler vågar han uppriktigt se konsekvenserna av de egna tidigare åsikterna och ställa korrekta analyser. I förordet till sin nyutkomna bok, *The Crisis of Democratic Capitalism*, skriver han:

“The health of our societies depends on sustaining a delicate balance between the economic and the political, the individual and the collective, the national and the global. But that balance is broken. Our economy has destabilized our politics and vice versa. We are no longer able to combine the operations

of the market economy with stable liberal democracy. A big part of the reason for this is that the economy is not delivering the security and widely shared prosperity expected by large parts of our societies. One symptom of this disappointment is a widespread loss of confidence in elites."

Allt annat än konkreta förslag

Efter alla dessa förströdda historiska vignetter och andfådda förutsägelser om taktfast stöveltramp avrundas pamfletten med fem konkreta politiska förslag. Vilka i god liberal tradition förstås är allt annat än konkreta. Inget av dem skulle på något påtagligt sätt motverka den "polarisering" eller "populism" boken beklagar. I stället är det samma till intet förpliktande symbolpolitik som är så utmärkande för den neoliberala konsensus som effektivt hämmar alla möjligheter till verklig politisk förändring i slutet på slutet av historien. Precis så omständlig och mångordig, men samtidigt så fadd och intetsägande är vår tids politiska nyspråk. Elitens hantlangare vill mer än gärna framstå som handlingskraftiga, men utan att på allvar korrigera status quo.

Efter en hel bok av villkor och förbehåll vill de nu hjälpsamt antingen verka för, sträva mot, vilja att, eller söka lösning på. Inga krav, ingen lagstiftning, inte ens några Att-satser. Endast vaga viljeyttringar av det slag varje politiker rapar upp framför varje kamera eller mikrofon som vill ha dem. Och mycket riktigt är ett av deras "konkreta" politiska förslag att "Återupprätta det svenska utredningsväsendet." Men aldrig kommer de nära vad politik är, vad den ska innehålla för att påtagligt göra positiva förändringar i människors vardag.

Av de fem förslagen är två institutionell formalia och tre svepande och mild kritik av den egna realliberala ideologin som samtliga av författarna närstående politiska partier och ekonomiska intressen är renlärliga anhängare av. Samma partier och intressen som författarna genom hela boken påstår är Sveriges frälsare. Låt mig säga några korta ord om dem var för sig.

Deras första förslag är att ändra regeringsformen och införa positiv parlamentarism. Det krävs inga akademiska poäng för att hålla med författarna att Sverige efter den socialdemokratiska erans sammanbrott har blivit svårare att styra. Men de som rimligen måste ta konsekvenserna av vikande förtroende hos väljarna, är partierna själva. Om de inte uppfattas som relevanta eller kanaliserar väljarnas preferenser kan inte härledas till någon del av Sveriges grundlag. Det är det politiska systemets inre liv som har förändrats, dess innehåll, inte dess yttre ramar. Det är alltför många småpartier med oproportionerligt stort inflytande, samtidigt som ett ökande antal av väljarna upplever stark alienation med det politiska systemet. En närmare förklaring skulle de hitta om de i stället utgår från regeringsformens portalparagraf att all offentlig makt utgår från folket.

I deras andra förslaget vill de återupprätta det svenska utredningsväsendet. Det kan låta sympatiskt, vem föredrar undermåliga utredningar framför gedigna? Men jag misstänker att deras intention är av ett annat slag. De har ju tidigare i boken förordat teknokrati och byråkratisk ansvarslöshet framför demokrati. Även om det klingar positivt, är dissonansen påtaglig. Och det enda konkreta för samhället i detta förslag är tillgången på sysselsättning för byråkrater och teknokrater. Arbetsmarknaden måste hålla jämna steg med samhällets överproduktionen av den självutnämnda meritokratiska eliten.

Den enda av de egna marknadsfundamentalistiska "reformer" de kritiserar är privatiseringen av skolsystemet. Utan att se det uppenbart ironiska i att räven nu ska sättas att vakta hönshuset, skriver de "Sök en lösning på skolfrågan i mitten." Att baksidan av vinstmaximerande marknadsskola på något sätt skulle ha sin grund i deras egen liberala ideologi, lämnas som vanligt utanför. Marknadsskolan var ett misstag, en lapsus i ett annars perfekt politiskt system. Ett enstaka ruttet äpple i en annars felfri korg. Men tänk om det är korgen som är felkonstruerad? Tänk om det är korgen som gör att äpplena ruttar? Korgens konstruktion är politiska frågor som bör avgöras av medborgarna. Den neoliberal

grundsatsen att marknadslösningar alltid är att föredra framför gemensamma, under demokratisk kontroll, får hos författarna aldrig ifrågasättas. Det är en tanke som träffar för nära för att tillåtas.

De citerar gillande hur majoriteten av respondenterna i återkommande opinionsundersökningar varit negativa till marknadsskolan. Plötsligt är alltså folkviljan samma sak som demokrati. Tidigare i boken varnade de för pöbelns diktat: "Man kan inte sätta likhetstecken mellan demokrati och 'folkstyre'". Vad de anser om andra opinionsundersökningar, där en ännu större majoritet uttrycker negativa åsikter, till exempel om de senaste årens immigrationspolitik, får vi aldrig veta. I den liberala världen är det skillnad på folkvilja och folkvilja. Etablissemangets gemensamma beslut att blunda för just dessa opinionsundersökningar är kanske den enskilt största orsaken till det samhällstillstånd de så melodramatiskt jämrar sig över.

Som så mycket annat befinner sig verkligheten på en glidande skala. I det här fallet mellan institutionell demokrati med rättigheter som begränsar politikens spelrum, och ett system med tydligare koppling mellan majoritetens åsikt och de styrande. Var på skalan denna punkt bör befinna sig är politikens väsen. Och den punkten rör sig i takt med politikens vindar. För mig är det ett faktum att vi idag har glidit alltför långt från folkstyret och därför bör reversera kurs och närma oss den. De säger det aldrig, men hela boken är ett försvar för det motsatta.

Att det är politiska partier i "mitten", drivna av blind ideologi och naket egenintresse, som frenetiskt drivit marknadsskolans framväxt, är inget författarna känner behov av att framhålla. Helt enligt bokens metod att aldrig påtala klander mot den egna ideologin och närstående politiska partier. Det ena av dessa partier, Liberalerna, ingår sedan länge i ett symbiotiskt förhållande med den privata skollobbyn. Nu senast i det exempellösa fallet där ännu en Liberal politruk obehindrat vandrar mellan uppdrag i den absoluta politiska toppen och privata skolföretag. Det är bara i Sverige med sin lojala partipress som detta inte kallas för vad det så uppenbart är, korruption.

Det är ett skadeglatt nöje att beskåda hur liberala apologeter nu desperat försöker distansera sig från den neoliberalism de tidigare så energiskt framhållit som den enda vägens politik. Flatskratten ekar när de krypande känner sig manade att bannlysa sin gamla chef på DN, Hans Bergström, numera före detta folkpartistisk partigångare, tillika skattepengsentreprenör och mångmiljonär på att sälja betyg till lägstbjudande, från den liberala gemenskapen när de kallar honom "före detta liberal". Tror de på allvar att Hans Bergström är mindre "liberal" idag än han var igår? Ibland undrar man om de själva tror på vad de skriver. Eftersom Liberalismen är deras teologiska överideologi får den aldrig smutsas ned. I händelse av eventuella negativa konsekvenser av liberal politik är ansvaret alltid någon annans och exkommunikation av avfällingar sker på distans.

De erkänner i princip att en av anledningarna till privatiseringen av skolan var elitens ambition att hindra de egna barnen från att dela skola med hög andel icke etniska svenskar. Den mest frånstötande konsekvensen är att nu får elitens barn företräde när betyg säljs på en marknad. Negativa externaliteter i ett system med privata skolor bärs inte av dess förespråkare, inte heller av dess barn. Det är andras barn, och i förlängningen samhället, som betalar när medelklassens mediokra avkomma och överklassens debila telningar knuffas och stängas för att komma först i kön, före de rättmätiga. Det är så liberalernas så omhuldade meritokrati fungerar i praktiken.

Bokens fjärde förslag är av samma försåtliga sort som de andra. "Våga använd skatteverket för att bromsa det absurda, till stor del fiktiva, förmögenhetsrallyt på bostadsmarknaden." Även detta förslag står i diametral kontrast till de partier som står dem närmast och som de dessutom hänvisar till som den måttfulla och rationella Mittens härförare. Varför skatteverket ska reduceras till att endast begränsa ökningen av fastighetspriserna är ännu ett exempel på hur de lajvar politik. Konkret vore att reversera hela eller delar av den neoliberala ekonomiska politiken som dominerat svensk och

internationell politik sedan åttiotalet. Men eftersom de i genom hela boken noggsamt undviker att nämna att detta kan vara en bidragande orsak till dagens påstådda polarisering är liknande förslag off-limit.

Menar de allvar med detta förslag är åtgärder lätta att identifiera. Det övergripande målet är förstås att göra skattesystemet mer progressivt. Det innebär att de skatter som tagits bort helt eller sänkts de senaste fyrtio åren ska återinföras. Nivåerna bryr jag mig inte om, det viktiga är att de med hög inkomst ska betala mer. Inkomst på kapital ska beskattas högre, och subventioner av lån och överklassens tjänstefolk via RUT- och ROT-avdrag bör minskas eller avskaffas helt. Inget av detta vill eller vågar något politiskt parti idag föreslå. Men för bara någon generation sedan var de helt normala politiska förslag. Idag är de i praktiken politiska tabun. Om man inte ens vill erkänna denna fundamentala åsiktsförskjutning, kan varken analysen eller de politiska förslagen bli något annat än ihålliga.

Som sista "konkreta" förslag vill de "Prioritera återupprättandet av den sociala rörligheten." Och nu blir de obegripliga på riktigt. För vilka intressen, vilka personer och vilka politiska partier är det som genom trogen och enveten politisk praktik är det som har motarbetat social rörlighet? Svaret på den frågan är lika enkel som självklar: det är författarna själva, deras ideologi och det nätverk av partier och organisationer de tillhör.

Möjligheten till social rörlighet i ett samhälle är till stor del beroende av avståndet mellan de socioekonomiska klasser som existerar i detta samhälle. Ju kortare avståndet är mellan golv och tak i ett samhälle, desto högre rörlighet mellan dessa. Det innebär högre löner i det nedre spannet och högre skatter i det övre. Men kärnan i alla konservativa och liberala partiers ideologi, är den motsatta, att öka detta avstånd. Det gäller i synnerhet deras eget liberala hopp, Centerpartiet och dess politik av närande och tärande. De erkänner Centerpartiets politiska extremism flera gånger, men lämnar det sedan alltid obesvarat. Obekymrade om att det falsifierar hela deras efterföljande argumentation. Såvida inte författarna är svårartat ignoranta (vilket jag betvivlar) pratar de i egen sak. Deras agenda är att ärerädda sin egen – liberala (neoliberal) – ideologi.

Om de vill återupprätta den sociala rörligheten, varför har de varit så entusiastiska anhängare av politiska partier vars centrala ideologi är att cementera hierarkier vilket per definition försvårar social rörlighet? Att framhålla social rörlighet som en positiv kraft i ett samhället är precis den typ av till intet förpliktande hållning högertänkare som ser sig själva som företrädare för en kapitalism med mänskligt ansikte, eller numera "socialliberala", älskar att pynta sina argument med. Men det stannar alltid vid ord. När förslag ska beslutas som uppmuntrar social rörlighet är de resolut avvisande. Då är det alltid "för radikalt", "det inskränker friheten", eller "hämmar ekonomisk effektivitet". Men det är väl också en sorts konkretion antar jag. Precis som en inställd konsert också är en konsert.

Eftersom boken varken innehåller förklaringar eller analyser, bidrar den inte till att öka förståelsen för den samhällsutveckling den så kraftigt fördömer. Tonen är ömsom beskäftig, ömsom nedlåtande och genomgående självupptagen. Men värst av allt är dess självömkan. "Varför förstår de oss inte? Vi som är så förnuftiga, så förståndiga, så pragmatiska, så rationella – så liberala! Vad är det för fel på människor?" Svensson och Weyler excellerar i den svenska liberalismens paradgren: patologisk brist på självinsikt och löjeväckande illusion av sin egen betydelse. Det skapar i vanlig ordning ändlösa tillfällen till komik. Samtidigt som de svingar sina pekpinor i ansiktet på andra, mumlar de tyst för sig själva: "Förnuftet, det är jag!" Boken prålar med grandiosa fraser och åberopar auktoriteter som ett gråtande barn ropar på pappa. Bara liberaler med uppblåst självuppfattning och med desperat behov att skriva om sin egen roll i samtidshistorien kan vara så inbiliska.

Övergången från komik till tragedi uppstår när insikten sjunker in att detta inte är en enstaka händelse. På samma sätt som tidigare generationer av bokstavstroga idealister – då var de kommunister, nu är de marknadsfundamentalister – en gång tvingades ompröva sin plats i historien, måste nu Realliberalerna göra samma sak. Den stora skillnaden är att kommunisternas reella inflytande var marginellt, medan Realliberalernas är hegemoniskt. Hur smärtsamt denna kognitiva dissonans än är för dem personligen, är det försumbart i jämförelse med konsekvenserna av den status som samhällets ideologiska konsensus deras ideologi åtnjuter.

Jag betraktar den här boken som en illustration på hur företrädare för en specifik del av den svenska politiska eliten tolkar dagens samhälle. Från det perspektivet är det ett sorgligt skådespel. Har Realliberalerna verkligen inte kommit längre i sin självrannsakan? Det är en pamflett för mer av samma teknokratiska neoliberalism som varit den dominerande samhällsmodellen de senaste fyrtio åren. Men de själva, de som i högsta grad varit drivande i denna utveckling, de har ingenting sett, ingenting hört, ingenting lärt. Det är djupt frånstötande när de så flagrant vägrar erkänna sin egen centrala roll i skeendet. I en tid där böcker om liberalismens kris och den dogmatiska samhällselitens blinda misslyckande sköljer över oss, är dessa två skribenter övertydliga exempel på hur anti-intellektuell och självbespeglade den svenska offentliga debatten är. I synnerhet såsom den deklamerar till menigheten från Marieberg.